

egy novellaantológia formájában, mely a 19. század végétől, Mikszáth realizmusától a Nyugat úgynevezett negyedik nemzedékéig mutatná be a magyar novellairodalmat. E kötetben helyet kapnának a Szlovákiában többnyire ismeretlen szerzők, Csáth Géza, Lovik Károly, Pap Károly, Cholnoky Viktor és mások. Mert nemcsak a líra és a regény van a magyar irodalom „napos oldalán”, hanem a novella, elbeszélés is.

Minden fordítónak hazai forrásokból is kellene táplálkoznia. Julius Lenko költészetén töprengék, főleg szürrealista korszakának versein. Az eredménynek egy monográfiában kellene megmutatkoznia.

Fordította: BÁBA IVÁN

SZOVJETUNIÓ

Interjú Oleg Konsztantyinovics Roszsjánovval

A BESZÉLGETÉST CS. VARGA ISTVÁN KÉSZÍTETTE

CS. VARGA ISTVÁN: *Oleg Konsztantyinovics Roszsjánov* szovjet hungarológus, a moszkvai A. M. Gorkij Világirodalmi Intézet tudományos főmunkatársa, a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság elnökségének tagja. Három évtizedes, eredményes munkáját minősíti, hogy 1980 decemberében *A realizmus a magyar irodalomban a 19–20. század fordulóján* című akadémiai disszertációjával elnyerte a Szovjet Tudományos Akadémia nagydoktori fokozatát. 1961-ben jelent meg *A magyar irodalom 1917 után* című korszakáttekintő monográfiája, amely későbbi munkásságát, kutatási feladatainak nagyságrendjét is jelzi. Kedvező sajtóvisszhangot, kritikai fogadtatást kapott az *Ady Endre* (tragédia és romantika) című monográfiája, amely 1967-ben látott napvilágot. Utolsó önálló könyve, *A realizmus az új magyar prózában a 20. század 60-as és 70-es éveiben*, 1979-ben jelent meg a moszkvai *Nauka* Kiadónál. Roszsjánovnak az eddigi, a magyar irodalomnak szentelt műveit olvasva Németh László jut eszembe, aki az „orosz irodalom varázskövéről” beszél, amely már fiatalon megfogta, vonzotta és élete végéig nem engedte el. Oleg Roszsjánov életében — a tájékozódás és tájékoztatás vállalt feladatán túl — volt-e valami hasonló „varázskő”, amely a magyar irodalomhoz vonzotta és mindmáig nem ereszti el?

OLEG ROSSZIJÁNOV: Ami a „varázslatot” illeti: a legnotóriusabb varázsló maga az élet — összes kövével, fűvével és hegyeivel, ereinek erejével. Mert az élet hozta úgy, hogy orosznak születtem és így nőtem fel — sőt *nagyorosznak* (kiemelés, amellyel csupán azt szeretném jelezni, hogy valóban nagy az oroszok kultúrája, irodalma — és *nagy* őszinte érdeklődésük is, majdnem „vérbeli” a tiszteletük, fogékonyságuk más kultúrák iránt). Mert az élet, orosz nemzeti-történelmi voltom a kiindulópont, hogy irodalomban, irodalmakban kezdtem a valóság kérdéseire válaszokat keresni — az oroszban, és már fiatal koromban, a nyugatiakban. És megint az élet, a történelem belesodort a háborúba és összehozott, nagyon is reálsan, a németekkel, más népekkel, köztük a magyarokkal is. Kevésbé volt kedves, de nagyon is emlékezetes ez az élmény, amely később meghatározta, hogy német szakos legyek, és aspiránsként a magyar irodalommal is kezdtem foglalkozni. Mindebből láthatja már, hogy szétválaszthatatlan számomra az irodalom, tudomány és humánium, hiszen mindez a „véletlen” egyben szükségszerűség is volt az életemben. Minden „varázskő” egyben próbakő tehát — és ez fordítva is érvényes. Így volt ez körülbelül a magyar irodalomhoz való kapcsolatommal is. Mert a magyar irodalom is részese a mai kemény történelmi megpróbáltatásoknak, amelyek egyúttal (szeret-

ném remélni!) szükséges megújulásunk, emberiesülésünk újabb korszaka is. És ha már egyszer találkoztunk, a magyarok és én..., miért ne vonzana sorsuk, történelmük!? Az irodalmuk!? Éppen azért vonzó: hogy mélyenérző bajnoka és részese az említett megújulásnak és igazságkeresésnek, arunk közös „tragédiájá”-nak és „romantikájá”-nak — ide vonva Ady-monográfiám alcímét. Ebben áll számomra bűvereje. Viszont felmerül mindjárt az én „bűverőm” — a közvetítés, a tájékoztatás és népszerűsítés problémája is: hogy mennyire sikerül egy kutatónak az adott irodalom belső értékeit saját közönsége előtt meggyőzően, megkapóan feltárni, azokat minden komoly veszteség nélkül neki megmutatni, átadni. S itt kötelességemnek tartom, a szívélyes bemutatást köszönve, megjegyezni, hogy az első könyvecském, például távolról sem kifogástalan. Egynéhány közvetlenebb impressziókban jó is talán, de némely elvontabb vonatkozásban gyengébb, hiányos még. És — önálló köteteimről lévén szó — kismonográfiákat Zalka Mátéről (1964) és Hidas Antalról (1970) írtam még. Nem mindennapi emberi-művészi sorsuk érdekelt. Mintha visszatükröződött volna benne is valami modern, sokszor tragikus történelmi „nyelvezavar”, amely azonban — a bábelivel ellentétben! — nemcsak hátrányokkal jár (a mai kultúrák, irodalmak kölcsönhatására gondolok).

CS. V. I.: Munkásságának középpontjában Ady áll. Ady-kutatásának eredőjét látom az 1956-ban megjelent tanulmányában, amelynek címe: *A magyar irodalom és Ady Endre munkássága*. Innét ágaznak el a kutatási irányok, ide kapcsolódnak a későbbi tevékenység tereimái. A teljességről lemondva, csak az Adyval kapcsolatos legfontosabb tanulmányokat sorolom: *Ady Endre és az 1905-ös orosz forradalom* (1959); *A szocialista eszmény keresése Ady és európai kortársainak költészetében*. (A szocializmus eszméi és az irodalmi fejlődés a XIX—XX. század fordulóján című könyvben, Moszkva, Nauka Kiadó, 1977.) Ennek a tanulmánynak a summázata Varsóban lengyelül is megjelent: *A szocialista eszmény keresése Ady költészetében* (Endre Ady. Esszai i studia, 1978.). Az orosz nyelvű Ady-monográfia és a tanulmányok mellett magyarul is olvasható az *Ady Endre fejlődése és az orosz irodalom* (Tanulmányok a magyar—orosz kapcsolatok köréből. II. k. Bp., 1961). *A sokarcú isten: keresése és tagadása Ady istenes verseiben* (ItK. 1968. 2. sz.) *A szerelem filozófiája* (Kortárs, 1971. 9. sz.) Ezekből a tanulmányokból kirajzolódik Oleg Rosszizánov irodalomtörténeti munkásságának központi vonulata. Ide kapcsolódik kérdésem is: mit jelentett az Ön számára az Ady-művel, -örökséggel való foglalkozás?

O. R.: Ady költő volt, ráadásul lírai; tehát a legemberibb ember (és a „legköltőibb” költő) számomra, kulcsalakja az akkori magyar nemzeti és irodalmi megújulásnak. „Sokat sírtam” — bevallotta egyszer („A mentő Glória” című versben). És annál többet lángett, mint máshelyütt írta („míg gyűlölök, vagyok és élek”; „A vörös nap”). Ez a két véglet — szenvedés és az ebben való lázadás — Ady lelkiületének valóságos kettős sarkpontja; a lelkiületének, mely egyszersmind egész átmeneti, forradalom előtti korának is lelkiülete volt és máig sem hagyhat egykedvűnek senkit. Művei valami egyáltalán nemcsak „helyi érdekű” utat törtek a magyar irodalomban, engem is közelebb hozva a „magyar sors” legsúlyosabb kérdéseihez, amelyekkel telis-tele volt a lelke.

Cs. V. I.: Ha Ady jelentőségére gondolok, ha jut eszembe, hogy bizonyos fokig hasonló irányzabó őse, meghatározó alakja — a távoli párhuzam és a lényegi eltérések ellenére — a 20. századi magyar irodalomnak, mint Puskin a 19. századi orosz irodalmi fejlődésnek. Puskin műve „tenger” (Belinszkij), amelyben az orosz irodalom a helyi szükségleteken túl az egész emberiséghez képes szólni. Egy nagy költői szintézisben segíti az orosz irodalom korábbi törekvéseit és kijelöli útjait, vonulatait. Németh László ezért nevezi Puskinat „irodalomalapítónak”, akinek a művében kirajzolódó „növésstervezet” Lermontov, Gogol, Dosztojevszkij, Tolsztoj valósítja meg, a lerakott alapokra ráépíti a remekművek emeletsorait. A történelem jégverése elpusztította a magyar irodalomnak a Petőfiben ígérkező lehetőségét a hasonló irodomalapításra... Adynak és a *Nyugat* íróinak azonban, ha késve is, de sikerült a 20. század elején az újraalapozás. Hogyan látja Ady szerepét és örökségének folytatását?

O. R.: Bizonyára Ady univerzalitására gondol, Puskinnal rokonítva őt. Ebben valóban rokonok. Csak hogy Ady tengere, „océánja” viharosabb talán — az újabb, a maibb „légköri” viszonyoknak megfelelően. Az európai forradalmak és ellenforradalmak villámló-komor előestéjén inkább az igazi, az új Petőfi volt ő, aki kereste, hirdette és sietette a nyomorúság leküzdését, az ember és a művészet föltámadását: a szociális harmóniát, végig, kérelhetetlenül. Az ő „petőfisége” — a nemzeti és a szociális lét, érzés, gondolat szerves egysége műveiben valami új, végcsengésben szocialista „világszabadsági” elv alapján: ez az, ami döntő volt, szerintem, mind a modern magyar irodalom század eleji „alapításá”-ban, mind annak későbbi folytatásában is. Itt, ebben a folytatásban József Attila, a magyar proletáirodalom és a „népi írók” — egyaránt az ő nyomában haladtak.

CS. V. I.: Az Ady-kutatáshoz kapott-e, és ha igen, akkor milyen segítséget kapott a magyar Ady-kutatóktól?

O. R.: Ady-kutatásaimhoz Adytól kaptam a legtöbbet. De kortársai is Révész Bélától Bölöni Györgyig voltak természetes fegyverbarátaim. És megértő segítőtársam mind, aki csak hallotta, hogy Adyval foglalkozom, aki írt róla akkor (mint, mondjuk, Varga József vagy Vezér Erzsébet) — vagy egyszerűen csak könyvtárban dolgozott. Saját szememmel-szíveimmel, emberi lényemmel meggyőződtem arról, hogy mennyit, és mennyit jelentett Magyarországon ez a költő, akiben minden egész eltört és aki újjá próbálta teremteni azt, férfiasan.

CS. V. I.: Jelképesnek érzem, hogy az első jelentős Ady-tanulmánya után, már 1958-ban Móricz Zsigmond válogatott műveihez írt bevezető tanulmányt. *A nemzeti hagyományok és a szocialista realizmus genezise* (M., 1965) című könyvben nemcsak *A Magyar Tanácsköztársaság irodalma* című tanulmányával szerepel, hanem a *Móricz Zsigmond alkotói útja és a magyar kritikai realizmus néhány kérdése* cíművel is. Móricz centenáriumán az *Inosztannaja Lityeraturában* (1979. 6. sz.) jelent meg szép írása a fájdalmat kidaloló, művekben megörökítő Móriczról. Hogyan látja és értékeli Móricz Zsigmond szerepét a magyar prózafejlődésben, és hol jelölné ki a helyét a kortárs közép-kelet-európai írók csillagképében?

O. R.: Magam Móriczban valami jelképeset látok, életművében, írói útjában. Mintha szerető öccse lenne Ady Endrének, lelki-szellemi testvére a magyar prózában. És közép-európai testvére ő a nagy francia és orosz realistáknak. Maupassant-i és csehovi—tolsztoji példára, hagyományra építhetett, mert hasonlót látott, keresett. Európai, határon túli elismerésre számíthat ezért Móricz is, mert nemcsak a „hely” (egzotikum) valódi tárgya és alanya művészetének, hanem az idő is. Az az idő, amely mintha megállt volna, „eltűntnek” látszott egész Európában, de Kelet-Európában különösen, úgy a régi Magyarországon is. És nagy emberi feladattá érett ez a „megállott” történelmi óra elszánt felhúzása. Éppen ezen fáradozott Móricz Adyval és másokkal együtt; ezáltal „fényes” az egész közép-európai írói „csillagrendszer” is — Móricztól vagy Sadoveanutól kezdve (realisztikus prózáról szólva) Krležáig.

CS. V. I.: Napjainkban az összehasonlító irodalmi vizsgálódások jelentősége ugrásszerűen megnőtt. A kis népek — mi magyarok is — különös gonddal tartjuk számon, hogy mit kaptunk a nyugati irodalmaktól. Ennél a feltárású számbavétel-nél is fontosabb azonban, hogy az „átvétel”, „hatás” és „inspiráció” során mit adtunk hozzá mindahhoz, amit kaptunk. Blok, Belij, Brjusov is sokat köszönhet a világirodalomnak, mégis az a döntő, hogy idegen hatásokat, inspirációkat egyénien adaptálva bizonyították értékteremtő tehetségüket, és megmaradtak nemzeti költőnek. Amint az orosz szimbolizmusnak elébe dolgozott Tyutsev vagy Fofanov és K. Szlucsevszkij, úgy vezet Vajda, Reviczky, Komjáthy művészete Ady szimbolizmusának kapujába. Hitem szerint nemcsak az orosz szimbolizmus, hanem Ady szimbolizmusa is többet köszönhet a nemzeti forrásoknak, elődöknek és kortársaknak, a forradalomba menetelő korvalóságnak, mint a francia szimbolistáknak. Miként látja mindezt Oleg Rosszijanov, aki *A művész és forradalom. Alekszandr Blok és Ady Endre* címen tanulmányt írt (Literatura, 1979. 2—3. sz.) a századelő kelet-európai szimbolizmusának két költőgénuszáról?

O. R.: Egy tanulmányra, könyvre való téma ez! Én csak néhány fontosabb mozzanatra mernék itt rámutatni, azokat mintegy aláhúzva. Először is: *egységes* volt akkor már az európai irodalmi fejlődés minden eltérés ellenére (és eltérésekkel együtt, azokat beolvaszva és újra produkálva). Ebben áll minden irodalmi kölcsönösség döntő előfeltétele és reális alapja. Körülbelül úgy, ilyen szellemben írtam minderről francia-monográfiámban is. Közismert, hogy Ady első párizsi útját például Baudelaire, Verlaine, Rimbaud bűvöletében tette meg. És a baudelaire-i „démon” értelmezése szerint a rossz valamifajta áttételes jelölése, mely már „ab ovo”, csírájában megmérgezi szépen-lassan az életet — s melyet mi, az élet gyermekei, magunkban hordunk akarva-akaratlanul. Itt van valahol az igazi kulcsa az „elátkozott” francia költők Adyra tett „hatásának” — hogy egyformán érzékelték a társadalmi bajokat, a tragikumot, melyet egyaránt táplált a nyugat-európai polgári és a magyar feudális-polgári alap és atmoszféra. „Hatás” tehát?... lehetséges. De csak annyiban, amennyiben *önállóan érzékelté* a valóság általános, objektív ellentmondásait. Hatás is, de nem alárendeltség, hanem *találkozás*, segítség, felszabadítás — és ártértelezés, egyúttal: „folytatás”. Ilyenképpen találkozott Blokkal is, habár ismeretlenül, a mi olvasói berkeinkben csak eszmék és eszmények örökkévalóságában. Azzal a Blokkal, akit (akárcsak Adyt) tovább vitt iszonya és gyűlölete, a „fekete izzása” (Ady szavával élve) az „átkozott” költőknél — a fehér erkölcsi, politikai izzásig és egészen a forradalomig. Ebből már az általánosabb esztétikai-művészeti jelentősége látható a magyar és az orosz szimbolizmusnak. Tőle is, a szimbolizmustól, átvehette egyebek közt a realizmus a nagyon is aktív ember- és társadalomformáló igényt. Sajátos korrelatív, egymást kiegészítő viszony alakult ki Kelet-Európában közte és a szimbolizmus közt.

CS. V. I.: A különböző feladatvállalások is tudatos és szisztematikus életmű-építésről, organikus tevékenységről tanúskodnak. Munkásságának tengelye a *realizmus*, a *szocialista realizmus* előzményei, kialakulása és fejlődése. A prózafejlődés tárgykörébe illeszkedik a *Két választás Magyarországon* (M., 1965) címen kiadott orosz nyelvű Mikszáth-könyvhöz készített utószava, Jókai *Egy magyar nábobjának* bevezető tanulmánya (M., 1976) és Kaffka Margit *Színek és évek* című regényének (M., 1979) előszava is. Ezt a vonulatot folytatja *A magyar irodalom könyvtára* sorozatban Oleg Rosszijánov gondozásában, válogatásában és bevezető tanulmányával megjelent könyv, a *Veres Péter válogatott művei*. Veres Péterről Déry Tibor így írt: „jelenlétét mindig úgy őriztem emlékezetemben, mint nemzeti vagyonunk egyik nagy tételét”; Németh László pedig így vallott róla: „Ember ő, aki a legszebb magyar karrierben sem vesztette el lába alól a földet, s a gerincet testében.” Veres Péter portréját az alakfelidézés, a személyes találkozások révén karakteresen és bensőségesen tudta megrajzolni. Milyen ismeretség fűzte Önt Veres Péterhez, hogyan értékeli az életművét, a szocialista gondolat magyarországi fejlődéstörténetében betöltött szerepét?

O. R.: Veres Péterrel személyesen, sajnos, néhányszor találkoztam csak. De műveiben annál sűrűbben, meg- és meggyőződve arról, hogy mennyire derék, nyílt-szívű és tiszta ember volt. Erős egyéniség volt, de a szó legnemesebb értelmében: senkit nem akart soha saját kaptafára húzni — elég ritka erény! Mindig beleadunk alkotásainkba legjobb énkünkől valamit; talán ott meg is marad a legtöbbje. A munka becsülete és az egyszerű dolgozó ember megbecsülése, az igazságkeresés és közösségi szellem, a tényekhez hű, éles művészi látás — mindez Veres Péter legjobb „én”-jéből fakadt és feltétlenül megmarad műveiben, mint a magyar szocialista irodalom igazi, természetes hagyománya és értéke.

CS. V. I.: *A realizmus az új magyar prózában a 20. század 60-as és 70-es éveiben* című könyve mindenféle merevség és szűkítő szándék ellenében íródott. Elemzi a kisemberekre is kiterjeszthető hősfogalom létjogosultságát, a szerzői jelenlét szerepét (a groteszktól az „intellektualitásig”), figyel a nagyobb prózai formák lehetségeire és főképpen a más irodalmakkal való belső párhuzamokra, valós analógiákra. Kiindulópontja: a szocialista realizmus nagy demokratikus örökség letéteményese.

Alkotó továbbfejlesztése, folytatása a haladó szellemű művészi, erkölcsi stb. előzmények újító átformálását igényli a szocialista realizmus gazdagítása céljából. Könyvének jelentőségét önértéken túl hatásában lehet lemérni. Kétségtelen, hogy elmélyíti és árnyalja a realizmus fejlődéséről és a 60-as—70-es évek magyar irodalmáról kialakított képet. Az pedig külön nyereség, ha a könyv némely megállapítása a vitathatóság, továbbgondolás révén pezsdítő eszmecseréknek a kiindulópontjává válik. Mi volt könyvének kitűzött célja, milyen lényeges dolgokra akart rámutatni?

O. R.: Valóban bosszant mindenfajta elméleti szűkkeblűség. Ellene is íródott a könyvem. A realizmust mint *folyamatot* igyekeztem elsősorban felfogni, mert szemünk láttára fejlődik, változik is. Vessük csak össze a „Prométeusz rejtély”-t a „Balogh család történeté”-vel vagy Déry „Felelet”-ével. A kései Nagy Lászlót a koraival stb. Kellett (kell most is) az úgynevezett „pozitív hős”. Csakhogy a hősnek és a „nem” hősnek, a nagy embernek és a „kisembernek” közös nevezője van. Erről pedig gyakran elfeledkeztek. „Nihil humanum a me alienum puto” — emlékszik az ismert latin közmondásra? Azaz, hogy egy nagy ember mindig egy „kisebbit” is hord magában. *És fordítva*. Ha másképp volna, ha nem lennénk, úgy mondjam, „költők” mi is mindnyájan, nem volna olvasótábora a költészetnek, de minden megértés is megszűnt volna egyáltalán. Nos, erre akartam én emlékeztetni és rámutatni: a szocialista és a demokratikus hagyományok, a „hősi” és a mindennapi, a tényirodalom és a magas „intellektualitás”, a mindennemű lírai és szellemi — nem szubjektívizmus, hanem *szubjektivitás* — egymásrautaltságára és szoros kapcsolataira. Mert szorosabb lesz véleményem szerint a mai realizmusban — és éppen a mindennapiság növekvő erkölcsi-esztétikai szerepe révén. És egyúttal a növekvő írói szuverenitás folytán, amelyben az aktív erkölcsi magatartás megnyilvánul. Belátásom szerint itt kell keresni a magyar irodalom fejlődési irányát, vonalát, amely igenis, sok párhuzamosságot mutat más — lengyel, bolgár, szovjet — irodalmakkal az utolsó évtizedekben. És (talán) megszülendő, komplikált építésű, gazdagabb töltésű regényformákat is előlegezhet.

CS. V. I.: Az orosz nép, a szovjet népek és a magyar nép kapcsolatában 1945 történelem- és sorsalakító mérföldkő. A sokrétű szellemi kapcsolatok fontos részét alkotja az egyre bővülő irodalmi együttműködés. Oleg Roszszijánov ennek a gazdag kapcsolatnak a század eleji pilléreit, alapköveit is feltárja Ady költészetében, *A Magyar Tanácsköztársaság irodalma, M. Gorkij és a magyar irodalom* című tanulmányaiban. Munkatársra *A Nagy Októberi Forradalom és a magyar irodalom* című könyvnek, amely 1979-ben a moszkvai *Nauka* Kiadónál jelent meg. Hogyan értékeli a Magyar Tanácsköztársaság történelmi, irodalmi jelentőségét?

O. R.: Mérföldkő volt az is sok viszonylatban. Az előző történelmi, irodalmi fejlődésnek eredménye és a későbbi felemelkedés záloga és kezdete. Sok elhamarkodottság, leegyszerűsítés volt tudjuk, a „tizenkilences” naivság... sőt tévhit is. De vegyen kezébe bárki közismert verses-próza antológiákat, pillantson be az akkori újságokba, a publicisztikába. Mennyi öröm, remény, lelkes készség. A kép majdnem olyan, mint negyvenöt után. Nagy elvárások és „büszke tettek” — kora, ideje volt az is. Emléke ott élt eltörölhetetlenül a magyar irodalmi tudatban. Elég, ha Juhász Gyula lelki tusájára, de Illyés Gyula emberi-költői fejlődésére is utalok itt.

CS. V. I.: Egyetemista koromban, leningrádi ösztöndíjasként tapasztalhattam mindazt, amit Németh László az orosz nyelvről és kultúráról így fogalmazott: „Az orosz nyelv gazdagsága nép és föld nagyságánál is többet köszönhet talán annak a sajátos bonhómiának (vagy mondjuk: dobrodusotának), amellyel az orosz a nem orosz — az embert s a szót is — kezeli... Az orosz egészen nyugodtan használ olyan szavakat, mint a butterbrot, galstuh, lozung, elfogadja őket mint az élet tényeit, ugyanakkor a fölényes humor egy kis párakörét is ott felelti rajtuk. Ennek a sajátos „vendégszeretet”-ének köszönheti, hogy egyszerre tud szinte eszperanto lenni, amelyben mindenki százával találhatja az ismerős szavakat, ugyanakkor óriási, rendíthetetlen nemzeti jellegéből kimozdíthatatlan nyelvtenger is.” Hozzátehetjük,

hogy a *dobrođusota* nem létező szó az orosz nyelvben, csupán a kísérletező Németh László kedves nyelvi leleménye, aki példás szeretettel, igazi *dobrođusijével* (jólelkűséggel, jóérzéssel) közeledett az orosz nyelvhez, mint világnyelvhez, a szocialista tábor nemzetközi nyelvész és az orosz klasszikusok folyton megújuló hatalmas örökségéhez. Németh igazát látom megvalósulni többek közt a szovjet könyvkiadás, műfordítás, összehasonlító irodalomtudomány eredményeiben is. Megállapítását bizonyítja az orosz, ukrán, észt, grúz stb. hungarológusok jogos elismerést kiváltó munkássága. Hogyan látja Ön személy szerint a szovjet hungarológia helyzetét, feladatait, eredményeit?

O. R.: Németh Lászlóra is érvényes különben — és mindenkire, azt hiszem, akiknek csak valami köze van a kultúrához, én sem vagyok kivétel tehát: mindig örömmre szolgál egy-egy hungarológusunk teljesítménye, legyen az újabb fordítás, cikk vagy alapos tanulmány. Mert hiába, mi, hungarológusok, már eleve „lokálpatrióták” is vagyunk, „tiszteletbeli magyarok”, ismert tréfás-kedves címzés szerint. Hogyne lelkesítene szívügyünk, a szakmánk. De kevés csak lelkesedni. Többet tudni egymásról itt, a Szovjetunióban is, eddigi tapasztalatunkat cserélni, egymásnak átadni, további összehozó, összefogó, összekovácsoló célokat kitűzni: ez lenne a soron levő feladat. „Szovjetunió tiszteltbeli magyarjai, egyesüljete!” — ez lenne a jelszavunk. Tehát nemcsak az érzelme („jólelkűség”) dolga ez már, hanem tudományunk létérdeke, a tudományos koordinálás nagyon is tudatos folytatása, ránk háruló követelése.

CS. V. I.: Ön írta *A magyar irodalom* című fejezetet *A XIX. század vége és a XX. század eleje külföldi irodalmának története* című egyetemi tankönyvben (M., 1978) és a Nagy Szovjet Enciklopédia 4. kötetében is. Munkássága a szellemi hídépítés fontos része a szovjet és a magyar irodalom között. Az elvégzett feladatokból is látni, hogy legtöbbször a nehéz, igen komoly nyelvi, irodalomtörténeti és eszmetörténeti tudást igénylő munkákat vállalja. Munkásságában érezni az értékeket tudatosító, felmutató, folyton kutató és az eredmények ellenére önmagával örökké elégedetlen, önmagához szigorú irodalomtudós etikai igényességét, amely nemes alázatot követel a feladat, a mű, az alkotó iránt és sorssá változtatja a szolgálattevő értelmiségi hivatást. Könyveit, munkáit ezért várjuk mindig kíváncsi érdeklődéssel, és végezetül ezért kérdezem további terveiről, feladatairól.

O. R.: Miről álmodozom tehát. Megvallom: (akadémiai — Cs. V. I.) doktori disszertációmnak igazi életet adni, minél előbb könyv alakban megjelentetni. És megint írni, jobban és szebben, a magyar irodalomról, alakjairól és problémáiról. Nem szeretnék én csak valami fantáziátlan filozófus lenni, nem lelkesít a száraz, „professzori” tudományosság. Romantikusabb fordítási munka vonz és hívogat. Lefordítottam máris egyet-mást a klasszikus magyar irodalomból. Most nemrégem befejeztem Kertész Ákos „Aki mer, az nyer” című nyersen mai kisregényének a fordítását, hogy ne legyek „egyhangú”. És megint klasszikusokra gondolok, esetleg verses fordításokra is. Jókaiából, Krúdyból, Weöres Sándorból izlelgetek. És mindenképpen újabb válogatást tervezek a mai magyar költészetből (az előző antológia 73-ban jelent meg, Szabolcsi Miklóssal állítottuk össze). Csak semmi egyoldalúság! Több elevenség, változatosság. Sokféleség. Több alkotókedv! Ez a „sorsom”, a sorsunk, közös feladatunk-hivatásunk: a munkánk. Áldozatos is, hiszen „más kiút” nincsen; kimerítő is lehet — mert kimeríthetetlen. De egyben felemelő-megfiatalító is! Szív-ből ajánlanám mindenkinek.

CS. V. I.: Időközben Oleg Roszszijánovnak magyarul is megjelent egy tanulmánykötete az Európa Kiadó Modern Könyvtár sorozatában. Az első hungarológiai kongresszus idején napvilágot látott magyar nyelvű Roszszijánov-könyv címe: „*A világ újraépül...*” Az interjút megköszönve kívánunk Oleg Konsztantyinovics Roszszijánov „hídepítő” irodalomtudósi munkásságához sok erőt és további szép sikereket.